

Kvalitetsarbete med Våld i nära relationer för Katrineholms kommun

Övergripande anvisningsdokument

Antagen av kommunfullmäktige 2015-03-02, § 86
Giltighetstid 2015-03-02—2019-12-31

Beslutshistorik

Gäller från 2015-03-02

Antagen av kommunfullmäktige 2015-03-02, § 86

Förvalterskap

- Inom socialnämndens ansvarsområde

Uppföljning

Hur: Avstämning mot eventuella lagändringar.

När: Innan giltighetstiden upphör.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Definitioner	5
Våld i nära relationer	5
Speciellt utsatta grupper	6
Hedersrelaterat våld	6
Helhetsperspektiv i det enskilda fallet	7
Lagstiftning	8
Inriktning av kommunens arbete med Våld i nära relationer	8
Uppföljningsbara mål –	8
Övergripande mål	8
Insatsområden	9
Åtaganden för att nå uppsatta delmål	11
Uppföljning	12
Referenser	14

Inledning

Våld mot kvinnor i nära relationer är ett hinder för kvinnors och barns åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Våldet rymmer allvarliga hälsomässiga, social, ekonomiska och juridiska dimensioner, för såväl individen som samhället som helhet. Utöver avsevärt lidande för enskilda, orsakar våldet stora samhällsekonomiska kostnader per år. Det är med andra ord ett mångfacetterat problem som berör flera verksamheter.¹

Våld i nära relationer kan drabba vem som helst men samtidigt finns det vissa grupper i befolkningen som löper större risk att drabbas. Det är framförallt unga personer, kvinnor och ensamstående föräldrar som oftare rapporterar erfarenhet av våld i nära relationer. Våldet är ett hinder för den enskildes trygghet men också för en fortsatt utveckling mot jämställdhet mellan män och kvinnor. Sammantaget gör det våld i nära relationer till en akut jämställdhetsfråga och ett omfattande folkhälsoproblem. För att förebygga och bekämpa relationsvåld behöver åtgärder vidtas i skilda sammanhang och på olika nivåer.

Regeringen presenterade hösten 2007 en omfattande handlingsplan med åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Regeringens skrivelse 2007). Detta styrdokument, aktuell lagstiftning och forskning samt lokala behov utgör en grund för Katrineholms kommuns lokala kvalitetsarbete för att förebygga och minska våld i nära relationer.

Det kommungemensamma styrdokumentet har arbetats fram av socialnämnden på uppdrag av kommunstyrelsen den 27 mars 2013. En arbetsgrupp bestående av representanter från kommunledningsförvaltningen, socialförvaltningen, vård- och omsorgsförvaltningen, bildningsförvaltningen och kultur- och turismförvaltningen har under oktober 2013– februari 2014 arbetat fram styrdokumentet.

Styrdokumentet är kommunövergripande och riktar sig till Katrineholm kommuns samtliga nämnder. Styrdokumentet ska verka både som ett anvisningsdokument och som en kunskapsöversikt. Dokumentet avslutas med mål och insatser, inriktade på ökad samverkan, ökad kunskapsspridning och stärkt förebyggande arbete. För det konkreta arbetet är det viktigt att varje nämnd tar fram egna handlingsplaner och insatser utifrån verksamhets- och ansvarsområde med utgångspunkt i styrdokumentets inriktning och mål.

¹ Våld – Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevitnat våld art.nr. 2011-6-9

Katrineholms kommunövergripande styrdokument för kvalitetsarbetet mot våld i nära relationer avser att omfatta problematiken kring relationsvåld i sin helhet, vilket innebär våldsförövare och offer oavsett socialdemografisk tillhörighet. På grund av befintlig litteratur och forskning kommer texten i styrdokumentet ofta beskriva män som förövare av relationsvåld. Det ska dock hela tiden ha i minnet att resonemangen även avser kvinnor som förövare.

Socialnämnden ansvarar för att uppdatera styrdokumentet så att det följer förändringar av lagar, författningar och andra dokument som påverkar området Våld i nära relationer.

Definitioner

Våld i nära relationer

- **Nära relation** - någon som är närstående, såsom make/maka, sambo, släkting, föräldrar eller annan familjemedlem. (www.polisen.se)

Våld i nära relationer är ofta ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott. Mer konkret är det allt ifrån att bli förlöjligad till att utsättas för våldtäkt eller allvarliga hot. Det är ofta kombinationer av fysiskt, sexuellt och psykiskt våld.

- **Fysiskt** - Kan vara knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad.
- **Sexuellt**- Våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar, alternativt sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till räknas till sexuellt våld.
- **Psykiskt** - Direkta eller indirekta hot eller förlöjligande. Även våld eller hot om våld mot husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.
- **Social utsatthet** - Frihetsinskränkningar som isolering genom att bli hindrad från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter.
- **Materiellt/ekonomisk utsatthet** – Personliga tillhörigheter slås sönder eller förstörs avsiktligt. Kan även innebära att en part i en nära relation förmås skriva under papper som får negativa konsekvenser för densamme. Människor som är beroende av andra personer för vård och omsorg i vardagen kan även utsättas för vanvård eller försummelse, som undanhållande av medicin eller att inte få tillräckligt näringsriktig kost.

(Definition: Socialstyrelse, <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrotsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>)

Speciellt utsatta grupper

I takt med att mäns våld mot kvinnor har uppmärksammats alltmer så har kunskapen om vissa gruppers "särskilda" utsatthet för våld ökat.

De grupper som ofta lyfts fram som särskilt utsatta, och för vilka man har identifierat specifika behov,

- hbtq-personer(homosexuella, bisexuella, transpersoner och queer),
- kvinnor som har missbruksproblem
- kvinnor som lever med funktionsnedsättning
- kvinnor med utländsk bakgrund
- kvinnor i trafficking eller prostitution
- unga kvinnor samt äldre kvinnor

(källa: NCK, nationellt centrum för kvinnofrid)

Hedersrelaterat våld

Den svenska regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck, liksom mäns våld mot kvinnor generellt, har sin grund i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Kontrollen kan sträcka sig från begränsningar i vardagen till hot, våld och ibland även dödligt våld. Regeringen tar också upp att även pojkar samt homosexuella, bisexuella och personer med könsöverskridande identitet och uttryck kan drabbas.²

² Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter (081204)

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=53&module_instance=3&action=pod_show&navid=65&subnavid=53&subnavinstance=3

Helhetsperspektiv i det enskilda fallet

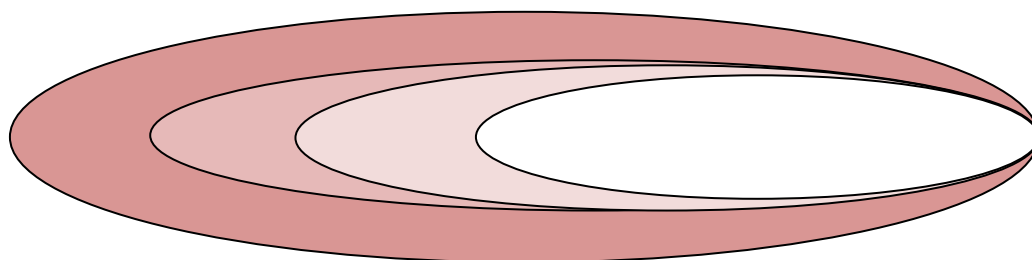
Våld i nära relationer är ett samhällsproblem och ett folkhälsoproblem men också ett komplext problem för den som blir utsatt. Såväl våldsutsatta personer och barn som bevittnat våld som våldsutövare utgör heterogena grupper och orsakerna till våldet varierar.

Enligt WHO är det vetenskapliga underlaget otillräckligt för att generellt bestämma vilka faktorer som orsakar våld. Dessutom är det vanskligt att skilja faktiska orsaker från socioekonomiska och andra omständigheter som förekomst av våld samvarierar med.³

En ekologisk modell för våld mot kvinnor av närstående

Exempel på faktorer som kan öka risken för våld

(Modell – efter Heise, Lori, L. Violence against women: An intergrated, Ecological Framework i Violence against Women juni 1998, vol 4 nr 3)

Samhälle/struktur

Normer som medger mäns kontroll över kvinnor
Acceptans av våld som sätt att lösa konflikter
Maskulinitet förknippas med dominans, heder och aggression
Rigida könsroller

Grupp/lokalsamhälle

Påfrestande sociala förhållanden
Umgänge med andra vilkas normer legitimerar våld
Isolering av kvinnan och familjen

Relationen

Bristande förmåga att hantera relationer
Åktenskaplig konflikt
Våldsutövaren tar kontroll och fattar beslut i familjen

Våldsutövaren som individ

Bevittna våld i familjen under uppväxt
Bristande omvårdnad under uppväxt
individualpsykologiska faktorer
Missbruk

Komplexiteten i sammanhanget och att faktorer på olika nivåer kan samverka med varandra kan åskådliggöras genom den s.k. ekologiska modellen ovan, som i sig ger utrymme för olika teorier inom området.¹

Med utgångspunkt i ovanstående modell tydliggörs och föredras en tillämpning av en helhetssyn på våld i nära relationer utan att det finns någon motsättning att ge individen insatser utifrån nuvarande situation och behov.²

³ World Report on Violence and Health s. 97-98: WHO (World Health Organization; 2002)

Lagstiftning

- I brottsbalken (SFS-1962:700) finns de lagar som reglerar olika former av våldsbrott och brott mot frihet och frid samt sexualbrott.
- Kommunens ansvar styrs framförallt av bestämmelserna i socialtjänstlagen, SoL (SFS-2001:453). Kommunen har enligt SoL, 2 kap 2 §, det yttersta ansvaret för att de som vistats i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.
- Sjukvårdens ansvar styrs främst av hälso- och sjukvårdslagen, HSL (SFS 1982:763)
- FN:s konvention för barnens rättigheter (FN:s generalförsamling 1989) uttrycker barns medborgerliga, politiska, ekonomiska och sociala rättigheter. Konventionen tar särskilt hänsyn till barnens utsatthet och sårbarheter. Sverige åtog sig att följa Barnkonventionen 1990.

Inriktning av kommunens arbete med Våld i nära relationer

Kommunens kvalitetsarbete ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras (3 kap. 3 § SoL). Styrdokumentet ska ses som en guide i arbetet som definierar och beskriver omfattningen av problemet. Kvalitetsarbetet syftar till att utveckla kommunens arbete och redan grundad samverkan avseende att förebygga och minska våld i nära relationer. Kvalitetsarbetet utgår från följande punkter:

Uppföljningsbara mål –

Övergripande mål

Katrineholms kommun har följande mål:

Kommunen kan bidra genom att skapa förutsättningar för trygghet, självständighet, upplevelser och gemenskap. Kommunen står för en viktig del av de sociala trygghetssystemen. Tillsammans med staten och landstinget ska vi motverka otrygghet som orsakas av arbetslöshet, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, familjesituation eller åldrande. Kommunen har ett särskilt ansvar för att verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. (KF 2011-04-18 § 151)

Kvinnor och män ska ha samma makt och förutsättningar att forma samhället och sina egna liv. Kommunen har ett stort ansvar för att det ska bli verklighet i Katrineholm. Alla kommunala verksamheter ska bidra till arbetet med jämställdhet. Beslutet om att all verksamhet ska jämställdhetsintegreras ska genomföras under mandatperioden. Det innebär att alla verksamheter kontinuerligt ska analyseras och vidareutvecklas ur ett jämställdhetsperspektiv. (KF 2011-04-18 § 151).

Delmål:

- Att öka omfattningen och kvaliteten på samverkan inom kommunen, mellan myndigheter och frivilligorganisationer
- Att öka kunskapen om våld i nära relationer inom den kommunala organisationen avseende dess omfattning, konsekvenser, påverkan av teorin om genusystemet samt möjlighet till stöd och skydd
- Att initiera insatser i den kommunala verksamheten som har en förebyggande effekt på relationsvåld
- Att statistik på lokalnivå finns tillgänglig gällande våldutsatta kvinnor och män samt flickor och pojkar som varit utsatta och/eller bevittnat våld i en nära relation
- Att statistiken är analyserad ur ett genusperspektiv

Insatsområden

Kvalitetsarbetet inriktar sig särskilt på nedanstående områden:

Ökad samverkan

Våld mot kvinnor är ett mångsidigt problem och kräver samverkan mellan många aktörer, detta lyfts bland annat i propositionen 2006/07:38 ”Socialtjänstens stöd till våldutsatta kvinnor”. Ett ökat samarbete inom och mellan myndigheter och andra aktörer som kommer i kontakt med våldutsatta och förövare är av avgörande betydelse för att utsatta personer ska få den hjälp de behöver⁴

Förebyggande arbete

Ett aktiv och verkningsfullt förebyggande arbete handlar både om att motverka att våld utövas och att avbryta våld som pågår. Ett brett förebyggande arbetet riktar sig till både kvinnor och män, även till dem som inte själva är direkt berörda i sin vardag. Insatser riktade till både potentiella och konstaterade förövare är en central och viktig del i det förebyggande arbetet. Barn och unga är också viktiga målgrupper i det förebyggande arbetet. Därför är det angeläget med tidiga insatser i skolan och i andra sammanhang där barn och ungdomar befinner sig.

Rättsväsendets myndigheter, hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten har alla en viktig roll i det förebyggande arbetet genom sina nära kontakter med människor i deras vardag. Genom ett professionellt bemötande, rutiner och dokumentation, samt kunskap om våld i nära relationer ökar förutsättningar för att en våldutsatt person eller en person som lever under hot och våld får rätt hjälp. Polisen ska vara tillgänglig för att kunna rycka ut och göra snabba insatser när brott begås².

⁴ Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Regeringens skrivelse 2007/08:39

KVALITETSARBETE MED VÅLD I
NÄRA RELATIONER FÖR
KATRINEHOLMS KOMMUN

Styrdokument -

Övergripande anvisningsdokument

Datum

2015-03-02

Ökad kunskap

Ökade kunskaper är avgörande för alla insatser som görs för att bekämpa våld i nära relationer. Genom bland annat utbildning ska kunskaperna på området öka och fördjupas och kompetensen hos berörda verksamheter och ideella organisationer som kommer i kontakt med våldutsatta förövare utvecklas ².

Åtaganden för att nå uppsatta delmål

Nedanstående åtaganden tydliggör de olika nämndernas ansvar gällande området våld i nära relationer. Vid framtagande av rutiner, checklistor och utbildningar bör en tydlig koppling till kommunens jämställdhetsarbete göras för att få en förståelse för teorin om genussystemet.

Delmål	Åtaganden	Ansvar
Att öka omfattningen och kvaliteten på samverkan inom kommunen, mellan myndigheter och frivilligorganisationer	Utvalda nämnder ska utifrån verksamhets- och ansvarsområde utarbeta rutiner kring internsamverkan på övergripandenivå och i enskilda ärenden utifrån det kommunövergripande styrdokumentets mål och inriktning.	Socialnämnden, bildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, viadidaktnämnden samt kultur- och turismnämnden
	Socialnämnden ska utifrån fastställda områden utarbeta en aktuell överenskommelse/avtal kring extern samverkan på övergripande nivå och i enskilda ärenden utifrån det kommunövergripande styrdokumentets mål och inriktning.	Socialnämnden
Att initiera insatser i den kommunala verksamheten som har en förebyggande effekt på relationsvåld	Utvalda nämnder ska utifrån verksamhets- och ansvarsområde utarbeta rutiner och en checklista för tillvägagångssätt vid upptäckt av våld i en nära relation.	Socialnämnden, bildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, viadidaktnämnden samt kultur- och turismnämnden
	Utvalda nämnder ska utifrån verksamhets- och ansvarsområde utarbeta rutiner och en checklista för tillvägagångssätt vid misstanke av våld i en nära relation.	Socialnämnden, bildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, viadidaktnämnden samt kultur- och turismnämnden
Att öka kunskapen om våld i nära relationer inom den kommunala organisationen	Utbildning för politiker, chefer och verksamhetsnära personal inom socialnämnden i syfte att öka kunskap om relationsvåld, aktörers verksamhet och ansvar,	Socialnämnden,

KVALITETSARBETE MED VÅLD I
NÄRA RELATIONER FÖR
KATRINEHOLMS KOMMUN
Styrdokument -
Övergripande anvisningsdokument
Datum
2015-03-02

avseende dess omfattning, konsekvenser, teorin om genussystemet samt möjlighet till stöd och skydd	förebyggande insatser och handlingsrutiner vid upptäckt/misstanke av relationsvåld. I utbildningarna implementera aktuella rutiner och checklistor.	
	Utbildning för politiker, chefer och verksamhetsnära personal vid efterfrågan i syfte att öka kunskap om relationsvåld, socialnämndens verksamhet och ansvar, förebyggande insatser och handlingsrutiner vid upptäckt/misstanke av relationsvåld. I utbildningarna implementera aktuella rutiner och checklistor	Socialnämnden ansvarar för utbildningarna, övriga nämnder inom respektive nämnd ansvarar för efterfrågan av utbildning inom området
Att statistik på lokalnivå finns tillgänglig gällande våldutsatta kvinnor och män samt flickor och pojkar som varit utsatta och/eller bevittnat våld i en nära relation. Statistiken är analyserad ur ett genusperspektiv	Utvalda nämnder ska utifrån verksamhets- och ansvarsområde föra statistik över antalet kvinnor har blivit utsatta eller misstänks bli utsatta för våld i en nära relation, samt flickor och pojkar som varit utsatta och/eller bevittnat eller misstänks bevittnat våld i en nära relation	Socialnämnden, bildningsnämnden, vård- och omsorgsnämnden Viadidaktnämnden
	Socialnämnden ska göra en kartläggning av kvinnor som utsätts för våld i en nära relation	Socialnämnden

Uppföljning

Styrdokumentet ska vara ett aktivt dokument som utvärderas, omarbetas och antas på nytt varje mandatperiod. Processen förväntas att påbörjas efter kommunfullmäktiges beslut. Uppföljning av målen görs årligen och socialnämnden ansvarar för att uppdatera styrdokumentet så att det följer förändringar och lagar, författningssamlingar och andra dokument som påverkar området – Våld i nära relationer.

Mått för uppföljning

- Antal utvalda nämnder som har en utarbetad på ledningsnivå beslutad rutin kring internsamverkan samt att rutinerna har tagit hänsyn till teorin om genussystemet
- Aktuell extern överenskommelse har följts upp inom de två senaste åren samt vara dokumenterad och vid behov reviderad samt att överenskommelsen har tagit hänsyn till teorin om genussystemet
- Antal förvaltningar i kommunen som har en på ledningsnivå beslutad rutin och en checklista för tillvägagångssätt vid upptäckten av våld i nära relationer samt att rutinerna och checklistorna har tagit hänsyn till teorin om genussystemet
- Antal förvaltningar i kommunen som har en på ledningsnivå beslutad rutin och en checklista för tillvägagångssätt vid misstanke av våld i nära relationer samt att rutinerna och checklistorna har tagit hänsyn till teorin om genussystemet
- Antal genomförda utbildningsinsatser per verksamhetsområde och förvaltning samt att man i utbildningarna har tagit förklarar teorin om genussystemet
- Antal deltagande i utbildningsinsatser, uppdelat på män respektive kvinnor
- Statistik över antal kvinnor och män som utsatts eller misstänks vara utsatta för våld i en nära relation. Antal flickor respektive pojkar som varit bevittnat utsatta eller misstänks vara utsatta för våld i en nära relation. Statistiken är analyserad ur ett genusperspektiv.
- Statistik över antal flickor respektive pojkar som bevittnat eller misstänks har bevittnat våld i en nära relation. Statistiken är analyserad ur ett genusperspektiv.

**KVALITETSARBETE MED VÅLD I
NÄRA RELATIONER FÖR
KATRINEHOLMS KOMMUN**

Styrdokument -

Övergripande anvisningsdokument

Datum

2015-03-02

Referenser

- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOFS 2011:9)
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (Socialstyrelsen, artikel nr 2012-6-53)
- Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld (SOFS 2009:22)
- Våld- handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld (Socialstyrelsen, artikelnr 2011-6-9)
- Katrineholms styrsystem